

הסדרים באשר לדרישת הרישוי במקצוע עריכת הדין

מבוא

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת זאב אלקין לקראת דיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות בנושא "הכרה בהכשרתם של עורכי הדין ורואי חשבון, עולים חדשים". בהתאם לבקשה, **המסמך סוקר הסדרים במדינות שונות באשר לקיומה של דרישת ההסמכה (או הרישוי) כתנאי לעיסוק במקצוע עריכת הדין ובחריגים לדרישה זו, ככל שקיימים**. הסקירה מתמקדת במדינות שמהן שיעור העולים לישראל בשנים האחרונות היה גבוה יחסית בהשוואה למדינות אחרות¹. **המדינות הנסקרות במסמך הן אוקראינה, ארגנטינה, ארצות הברית (וויסקונסין, ניו-יורק וקליפורניה), אתיופיה, בלארוס, בלגיה, ברזיל, בריטניה, גאורגיה, צרפת ורוסיה**.

מהמסמך עולה, כי ברוב המדינות שנסקרו כאן קיימת דרישת הסמכה או דרישה לקבלת רישיון עורך דין כתנאי לעיסוק במקצוע עריכת הדין. כך למשל, בארצות הברית, שבה ההסדרה של העיסוק במקצוע נעשית ברמה המדינתית, בכל המדינות קיימת דרישה לקבלת רישיון לשם עיסוק במקצוע עריכת הדין. ככלל, ההסדרים השונים במדינות ארצות הברית כוללים, בין היתר, דרישה לתואר במשפטים ומעבר של בחינת הסמכה.

בחלק מהמדינות הנסקרות קיימת אפשרות חוקית לעיסוק בתחומים או היבטים מסוימים של המקצוע גם למי שאינם מחזיקים ברישיון עורך דין. כך, בצרפת ובבלגיה, לצד עורכי הדין בעלי הרישיון קיימים יועצים משפטיים פנימיים (Juristes d'entreprise, או באנגלית In-house lawyers), המספקים ייעוץ משפטי לחברות אך אינם עורכי דין ואינם נדרשים לרישיון עריכת דין.

לעומת זאת, באוקראינה ורוסיה, רישיון עריכת דין - הניתן למי שעוברים הליך סדור ומעוגן בחוק, הכולל, בין היתר, בחינת הסמכה - נדרש רק לצורך מתן שירותים משפטיים בתחומים מסוימים, כגון ייצוג בהליכים פליליים. בתחומים רבים אחרים של מקצוע עריכת הדין, שירותי ייעוץ וייצוג משפטי יכולים להינתן כדין על ידי משפטיים שעוסקים במקצוע ואינם בעלי רישיון עורך דין. יתרה מכך, ברוסיה, העובדים במקצוע עריכת הדין במגזר הציבורי, כמו שופטים ופרקליטים, אינם רשאים להימנות עם ציבור עורכי הדין בעלי הרישיון לאורך כל תקופת העסקתם במגזר הציבורי.

¹ לשיעור העולים לישראל בשנים 2012 - 2021 ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לוח 2.55 \(לשעבר 4.4\)](#), עולים לפי תקופת עלייה, ארץ לידה וארץ מגורים אחרונה.

1. אוקראינה

באוקראינה, יסודות ארגון מקצוע עריכת הדין ותפקידי מעוגנים בחוקה². החקיקה העיקרית המתייחסת למקצוע עריכת הדין היא חוק מס' 5076-VI מיום 5 ביולי 2012³. חוק זה כולל 10 פרקים העוסקים בכלל ההיבטים של מקצוע עריכת הדין, לרבות תנאי הקבלה ללשכת עורכי הדין, הסדרת פעילותם של עורכי הדין ואחריותם המקצועית. הוראות ספציפיות בחוק מסדירות את עצמאות לשכת עורכי הדין (self-governance of the lawyers).

על פי תשובת הפרלמנט האוקראיני לפנייתנו, באוקראינה, **המונח advocate מתייחס לעורכי דין מורשים שנדרשים לעמוד בתנאים הבאים לשם קבלת אישור (רישיון)⁴ לעסוק בעריכת דין (advocacy)⁵: עליהם להיות בעלי תואר במשפטים, לצבור לפחות שנתיים של ניסיון משפטי, לעבור בחינת הסמכה יחד עם השלמה של שישה חודשי התמחות תחת פיקוחו של עו"ד מורשה (יהיו מקרים בהם יתקבל פטור מחלק זה)⁶, להישבע ולהיכלל בפנקס עורכי הדין האוקראיני⁷. הקבלה ללשכת עורכי הדין אינה מוגבלת בזמן (termless), אך בנסיבות מסוימות המוגדרות בחוק ניתן לבטלה⁸.**

ייחוד המקצוע, דהיינו תחומי העיסוק המותרים רק לאותם עורכי דין מורשים, מופיע בחוקה שקובעת כי רק עורך דין (advocate) מייצג אדם אחר בפני בית המשפט ומגן על אדם מפני תביעה פלילית⁹. ייחוד המקצוע, כאמור, נקבע באופן פרטני גם במסגרת החוקים השונים. כך למשל, חוק הפרוצדורה הפלילית¹⁰ קובע כי רק עורך דין מורשה כאמור יורשה למלא את תפקיד הסנגור בהליכים משפטיים פליליים. בהמשך קובע חוק זה שורה של מקרים בהם תחול חובה למנות עורך דין מורשה, כמו למשל במקרים של הגנה על חשוד או נאשם בפשעים חמורים, במקרים בהם לנאשם טרם מלאו 18 שנים; כאשר מדובר בקטין או לחילופין כאשר יש ספק בקשר לבגירתו של החשוד; ובמקרים בהם מדובר באנשים בעלי מוגבלויות או שאינם מבינים את השפה¹¹.

² ליסודות מקצוע עריכת הדין ראו סעיף 131-2 בחוקת אוקראינה.

³ [Law No. 5076-VI](#), "On Advocacy and Legal Practice in Ukraine" dated 5 July 2012 (hereinafter – "Advocacy Law") (אוקראינית).

⁴ Advocacy Law, [article 6](#).

⁵ תשובת הפרלמנט האוקראיני לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת (בקשה מספר 5496 שהועברה במסגרת ה-European Center for Parliamentary Research and Documentation - ECPRD), 3 ביולי 2023.

⁶ "[...] has successfully completed traineeship (except in the cases established by this Law)[...]" (Advocacy Law, [article 6\(1\)](#)).

⁷ Advocacy Law, [article 6](#).

להרחבה ראו: [אתר לשכת עורכי הדין האוקראינית](#) (UNBA) תאריך כניסה: 03 ביולי 2023.

⁸ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 86-89, p.86.

⁹ עוד בעניין זה ראו [סעיף 31](#) ל-Advocacy Law שכותרתו "Suspension of right to practice law". ראו סעיף [131-2](#) בחוקת אוקראינה:

"Only an advocate represents another person before the court and defends a person against prosecution".

¹⁰ ראו [סעיף 45\(2\)](#) לחוק הפרוצדורה הפלילית וכאמור, ראו גם סעיף 131-2 לחוקת אוקראינה.

¹¹ ראו [סעיף 52](#) לחוק הפרוצדורה הפלילית.

בהליכים אזרחיים, חוק סדר הדין האזרחי קובע כי ייצוג בבית המשפט ייעשה באופן בלעדי על ידי עורך דין מורשה אלא אם נקבע אחרת.¹²

עם זאת, קיימים תחומי עיסוק רבים שבהם אין לעורכי הדין המורשים בלעדיות. כך למשל, בכל האמור בייצוג בבית משפט בנושאים של סכסוכי עבודה, סכסוכים בדבר הגנה על זכויות סוציאליות, בחירות ומשאלי עם, תביעות קטנות, וכן ביחס לייצוג של קטינים או אנשים המוכרים על ידי בית המשפט כבלתי כשירים או אנשים בעלי כשירות מוגבלת.¹³ ישות משפטית (legal entity) יכולה למשל להיות מיוצגת על ידי המנהל שלה, אדם מורשה אחר, אחד מעובדיה או עורך דין מורשה.¹⁴ כך גם חוק ההליכים המנהליים של אוקראינה¹⁵ קובע כי ייצוג ייעשה על ידי מתן ייפוי כוח וזאת מבלי לייחד את הייצוג לעורך דין מורשה. יצוין כי מקורות שונים משתמשים במונח lawyers בהתייחסותם אל מי שעוסקים בעבודה משפטית שלא יוחדה, כאמור, לאותם עורכי דין מורשים (advocates).¹⁶

2. ארגנטינה

ארגנטינה היא מדינה פדרלית עם 24 מחוזות שיפוט שונים, אשר לכל אחד מהם יש כללים משלו המסדירים את מקצוע עריכת הדין. חוק 1723.187 הוא החוק המסדיר את העיסוק במקצוע עריכת הדין בעיר הבירה בואנוס איירס – מחוז השיפוט שבו נמצאים מרבית עורכי הדין בארגנטינה.

ככלל, על מנת לעסוק בעריכת דין בארגנטינה, על המועמדים להיות בעלי תואר במשפטים (תואר שני) ממוסד אקדמי מוכר (או תואר שהושג מאוניברסיטה זרה מוכרת) **ולהירשם בלשכת עורכי הדין המקומית של מחוז השיפוט שבו הם מתכוונים לעסוק.** אין צורך בבחינות נוספות לצורך רישום זה. למרות הדרישה להירשם במחוז שיפוט ספציפי אין מניעה לעסוק במקצוע עריכת הדין בכל רחבי המדינה.¹⁸

3. ארצות הברית

בארצות הברית, הסדרת מקצוע עריכת הדין נעשית ברמה המדינתית. בעוד שדרישות הרישום שונות מעט ממדינה למדינה, ככלל בכל המדינות קיימת דרישה **לקבל רישום לשם עיסוק בפרקטיקה של עריכת דין**.¹⁹ ככלל, הסדרים

¹² ראו [סעיף 15\(2\)](#) לחוק סדר הדין האזרחי.

¹³ ראו הפסקה החמישית בסעיף 2-131 לחוקה.

¹⁴ על פי תשובת נציג הפרלמנט האוקראיני לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 3 ביולי 2023.

¹⁵ ראו [סעיף 59\(1\)](#) לחוק ההליכים המנהליים של אוקראינה (The Code of Administrative Proceedings of Ukraine) (אוקראינית).

¹⁶ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 86-89. p. 86.

ראו גם: [אתר המועצה המשפטית העליונה של אוקראינה](#) (USLC) תאריך כניסה: 03 ביולי 2023. שם, החל משנת 2016 מתנהל, בין היתר, רישום של עורכי דין שמוגדרים כ-"Lawyers". על פי אתר המועצה, השכלה משפטית מקנה לאדם בעל התעודה הרלוונטית את הזכות להיות מוכר כמומחה במשפטים – עורך דין. (Lawyer).

¹⁷ [Ley 23.187](#) Regulación del ejercicio de la profesión de abogado en la Capital Federal (ספרדית).

¹⁸ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in Latin America and the Caribbean Report 2019](#)", pp. 6-11. p. 6.

וראו גם לגבי מחוז השיפוט של העיר בואנוס איירס, באתר משרד המשפטים וזכויות האדם של ארגנטינה:

[Ley 23.187](#), art. 2.(ספרדית).

¹⁹ לסקירה של כלל המדינות בארצות הברית ראו:

אלה כוללים: דרישה לתואר במשפטים ממוסד אקדמי מוכר²⁰, מילוי דרישות האופי וההתאמה (character and fitness)²¹, תושבות (או תעסוקה) במדינה ומעבר של בחינות ההסמכה²². להלן ייסקרו ההסדרים בכמה מדינות.

3.1 וויסקונסין

תנאי הקבלה ללשכת עורכי הדין של וויסקונסין וכפועל יוצא למקצוע עריכת הדין קבועים בפרק 40 לתקנות בית המשפט העליון של וויסקונסין²³(להלן: "התקנות"). ההסדר לקבלת רישיון עריכת דין כולל דרישה לתואר במשפטים ממוסד אקדמי מוכר, מילוי דרישות האופי וההתאמה (character and fitness) ועמידה בדרישות ההסמכה. על פי סעיף 40.02²⁴ לתקנות, דרישות ההסמכה כוללות מעבר בחינת הסמכה של לשכת עורכי הדין (bar examination), אך הן גם מאפשרות הסמכה ללא מעבר בחינה כאמור למי שהוכיח עיסוק בעריכת דין במקום אחר (proof of practice) או למי שבדיו "פריווילגייית דיפלומה" (diploma privilege)²⁵.

3.2 ניו-יורק

תנאי הקבלה ללשכת עורכי הדין במדינת ניו-יורק וכפועל יוצא למקצוע עריכת הדין קבועים בפרק 520 ל-NYCRR²⁶ (להלן: "החוק"). ההסדרה מושתתת, מעבר למילוי דרישות האופי וההתאמה²⁷ ודרישות התושבות (או התעסוקה) במדינה²⁸, גם על דרישת הסמכה הכוללת שלוש אפשרויות: קבלה לאחר בחינה²⁹; קבלה ללא בחינה³⁰; וקבלה לצורך מסוים (pro hac vice)³¹. "קבלה לאחר בחינה", בשים לב לדרישת ההשכלה המשפטית, כוללת שתי אפשרויות:

International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in Northern America Report 2019](#)", pp. 67 - 337.

ראו גם: אתר [בית הספר למשפטים של אוניברסיטת קורנל](#) תאריך כניסה: 2 ביולי 2023 (להלן: "קורנל").

²⁰ במרבית המדינות מוסד אקדמי מוכר יהיה מוסד שהוכר ככזה על ידי לשכת עורכי הדין האמריקנית (The American Bar Association (ABA)). זו היא לשכת עורכי דין וולונטרית של עורכי דין וסטודנטים למשפטים הפועלת ברמה הפדראלית - להרחבה ראו [אתר](#) הלשכה.

²¹ כל מדינה מחייבת את המבקשים להתקבל ללשכה להגיש הערכת אופי והתאמה. הערכה זו דורשת מהמועמדים לספק מידע עדכני והיסטורי לגבי תעסוקה, השכלה, מגורים ומצב פיננסי. להרחבה ראו, למשל, [באתר](#) אוניברסיטת בופאלו, תאריך כניסה: 2 ביולי 2023.

²² ראו: [קורנל](#).

²³ ראו [פרק 40](#) לתקנות בית המשפט העליון של וויסקונסין שהותקנו מכוח [סעיף 751.12](#) לחוקים של וויסקונסין (Wisconsin Statutes).
²⁴ [SCR 40.02](#) "Qualifications generally".

²⁵ להרחבה ראו:

[SCR 40.03](#) "Legal competence requirement: Diploma privilege."

"פריבילגייית דיפלומה" חלה רק לגבי מי שלמד בבתי הספר למשפטים הנמצאים במדינת וויסקונסין. נכון להיום מדובר בבוגרי בית הספר למשפטים של אוניברסיטת וויסקונסין (University of Wisconsin Law School) ובית הספר למשפטים של אוניברסיטת מרקט (Marquette University Law School). עוד נציין, כי הדבר אינו אוטומטי. עמידה בתנאי של "פריבילגייית דיפלומה" תלויה במספר נקודות הזכות שאותן צברו בוגרי מוסדות אלו, כמפורט בחוק.

²⁶ New York Codes, Rules and Regulations, [Part 520](#) (22 NYCRR part 520).

²⁷ סעיף [520.12](#) לחוק (proof of Moral Character).

²⁸ סעיף [520.7](#) לחוק (Certification by Board of Law Examiners).

²⁹ סעיף [520.2](#) לחוק.

³⁰ סעיף [520.10](#) לחוק.

³¹ משמעות המושג היא "for this one occasion". ראו: סעיף [520.11](#) לחוק – מכיוון שהמדובר בעיסוק לזמן מוגבל אין בכוונתנו להרחיב על אפשרות זאת.

האחת היא קיומו של תואר בוגר במשפטים ממוסד מוכר בארצות הברית³² או לחילופין ממדינה זרה. והאפשרות האחרת היא על ידי השלמת לימודים חלקית של לימודי משפטים ממוסד מוכר בשילוב עם לימודי משפטים במסגרת משרד עורכי דין במדינת ניו-יורק³³. "קבלה ללא בחינה" עשויה לחול על מי שעסק בפועל בעריכת דין או שימש כשופט או בתפקיד דומה במשך חמש מתוך שבע השנים האחרונות במדינה או טריטוריה אחרת של ארצות הברית, או במדינה זרה שהמשפט שלה מבוסס על עקרונות המשפט המקובל (common law), וכאשר אדם כזה קיבל תואר במשפטים מבית ספר מוכר למשפטים בארצות הברית.

3.3 קליפורניה

תנאי הקבלה למקצוע עריכת הדין במדינת קליפורניה קבועים בפרק 4 ל-CA Bus & Prof Cod (להלן: "החוק")³⁴. סעיף 6064 לחוק³⁵ קובע כי לאחר אישור הוועדה הבוחנת כי המבקש עמד בדרישות הקבלה לעיסוק בעריכת דין, רשאי בית המשפט העליון³⁶ של מדינת קליפורניה לקבל את המבקש כעורך דין בכל בתי המשפט של המדינה. עוד הוא רשאי להורות בצו להכלילו ברישומיו כמי שהוסמך כעורך דין. עם קבלתו של המבקש כעורך דין יוענק לו רישיון (certificate of admission)³⁷.

4. אתיופיה

מקצוע עריכת הדין באתיופיה מוסדר באמצעות הודעה מנהלתית (Proclamation) מספר 1249/2021 שכותרתה "רישוי ורישום מקצוע עריכת הדין בפדרציה"³⁸ (להלן: "ההודעה"). על פי ההודעה, הגורם המסדיר והמפקח על מקצוע עריכת הדין הוא משרד המשפטים (Minister of Justice) באמצעות היועץ המשפטי לממשלה (Attorney General of Ethiopia)³⁹. סעיף 4(1) להודעה קובע **כי כל אדם המבקש להעניק שירותי עריכת דין יחזיק ברישיון**⁴⁰. באתיופיה קיימים שלושה סוגי רישיונות⁴¹ אשר תנאי קבלתם כולם דורשים, בין היתר, היות המבקש אזרח אתיופי או לחילופין אזרח זר ממוצא אתיופי (foreign national of Ethiopian origin), השכלה משפטית ממוסד מוכר מקומי או זר, ניסיון מוכח (התמחות), מעבר של בחינת הסמכה והמצאת אישור המעסיק כי בשנתיים האחרונות מבקש הרישיון לא היה מעורב בהפרת משמעת חמורה או התנהגות בלתי הולמת. באשר לבחינת ההסמכה, נקבעה⁴² רשימה של מקרים בהם המבקש יהיה פטור מבחינה זו. כך למשל, אזרח אתיופי או לחילופין אזרח זר ממוצא אתיופי בעל תואר

³² ארצות הברית או שטחיה.

³³ המדובר בשילוב בין רכישת השכלה במוסד מוכר להשכלה גבוהה ובין שיטה הנקראת "reading the law", שבה הלמידה נעשית במסגרת מקצועית של התלמודות אצל עורך דין או שופט, שלאחריה ניתן לגשת למבחן הלשכה. להרחבה על מסגרת זאת ראו [בלוג אתר ספריית הקונגרס של ארצות הברית](#). תאריך כניסה: 2 ביולי 2023.

³⁴ Article 4 - [ADMISSION TO THE PRACTICE OF LAW](#) (§§ 6060 – 6069.5).

³⁵ CA Bus & Prof Code [§ 6064](#) (2022).

³⁶ בית המשפט העליון במדינת קליפורניה הוא הגורם המסדיר (רגולטור) ולו סמכות הרישוי במדינה.

³⁷ ראו סעיף [6064\(a\)](#) לחוק.

³⁸ Proclamation [No. 1249/2021](#); "Federal Advocacy Service Licensing and Administration Proclamation".

³⁹ [סעיף 9](#) להודעה; היועץ המשפטי לממשלה כפי שמוגדר בהודעה מספר 943/2016 (ראו: [סעיף 2\(7\)](#) להודעה "הגדרות").

⁴⁰ "No person shall provide advocacy services without having a license" ([סעיף 4\(1\)](#) להודעה).

⁴¹ לסוגי הרישיונות ראו [סעיף 11](#) להודעה; לתנאים הנדרשים לשם קבלתם ראו [סעיפים 12 – 14](#) להודעה.

⁴² ראו [סעיף 16\(2\)](#) להודעה.

ראשון במשפטים שלימד משפטים במוסד להשכלה גבוהה במשך 7 שנים יהיה פטור מבחינת ההסמכה אם תוך שנה מסיום עבודתו הגיש בקשה לרישיון⁴³.

5. בלארוס

בבלארוס מקצוע עריכת הדין נחלק לשתי קטגוריות: עורכי דין ויועצים משפטיים⁴⁴. עיסוקם של עורכי הדין מוסדר במסגרת חוק מספר Z-334 מיום 30 בדצמבר 2011 (להלן: "החוק")⁴⁵. סעיף (1) 467 לחוק קובע כי עורך דין ברפובליקה של בלארוס הוא אזרח הרפובליקה בעל השכלה משפטית גבוהה שצבר 3 שנות ניסיון תעסוקתי משפטי ועבר את בחינת ההסמכה **שלאחריה קיבל רישיון לעסוק בעריכת דין** והוא חבר בלשכת עורכי הדין.

לעומת זאת, מקצוע היועץ המשפטי מוסדר במסגרת צו נשיאותי שכותרתו "על רישוי סוגים מסוימים של פעילות" מס' 17 מיום 14 ביולי 2003⁴⁷. **על מנת לפעול כיועץ משפטי על המבקש להחזיק רישיון מטעם משרד המשפטים**⁴⁸. בעניין זה נוסף, כי בעקבות רפורמה משפטית משנת 2012, יועצים משפטיים שצברו ניסיון של 5 שנים לפחות יוכלו להשתלב במקצוע עריכת הדין וזאת מבלי לעבור את בחינת ההסמכה⁴⁹.

6. בלגיה

מקצוע עריכת הדין מוסדר בקוד המשפטי הבלגי על מבנה לשכת עורכי הדין מיום 4 ביולי 2001 (להלן: "החוק")⁵⁰. על מנת להחזיק בתואר עורך דין ('avocaat' או 'rechtsanwalt') אדם נדרש להיות אזרח בלגי או של מדינה חברה אחרת באיחוד האירופי⁵¹. כמו כן, עליו להשלים 5 שנות לימודי משפטים באוניברסיטה ולהירשם בלשכת עורכי הדין המקומית הרלוונטית על מנת לקבל מעמד של עורך דין מתלמד. עורכי דין מתלמדים נדרשים לאחר מכן לבצע 3 שנות עיסוק בפיקוח, לעבור מספר קורסי הכשרה **ולעבור בחינות הסמכה וזאת לשם רישום כעורכי דין**. הרישום בלשכת עורכי הדין הרלוונטית, מחייב את המועמדים להגיש לבית המשפט לערעורים המקומי: תעודת תואר מקורית, הוכחת אזרחות ותעודת התנהגות טובה, בצירוף פרטי המנחה שלהם. לאחר מכן הם נדרשים להישבע⁵². **רישיון העיסוק בעריכת דין הוא לאומי**, אך עם זאת ישנה דרישת רישום בלשכת עורכי הדין המקומית.

⁴³ שם,

⁴⁴ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 20-25. p. 20 (hereinafter: "IBA Balkan Report").

⁴⁵ Law of the Republic of Belarus of December 30, 2011 [N 334-Z](#) "On the Bar and Lawyer Activities in the Republic of Belarus" (as amended on [10/14/2022](#)). (רוסית).

⁴⁶ ראו: [סעיף 7\(1\)](#).

⁴⁷ IBA Balkan Report, p. 20.

⁴⁸ לתנאים לקבלת רישיון כיועץ משפטי ראו: שם.

⁴⁹ IBA Balkan Report, p. 20.

⁵⁰ [The Belgian Judicial Code Act of 4 July 2001 Volume III - Bar](#).

⁵¹ [סעיף 428 לחוק](#).

⁵² International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the EU and EFTA Report 2019](#)", p. 14 - 22. pp. 22 (hereinafter: Iba report -Belgium).

לצד התואר "עורך דין" (advocaat/avocat(e)) השמור רק לעורכי הדין, קיים התואר "יועץ משפטי פנימי" ('bedrijfsjurist'/'juriste d'entreprise')⁵³ השמור למי שהשלים 5 שנות לימודי משפטים באוניברסיטה והרשום כחבר ב"מכון ליועצים משפטיים פנימיים" ('Instituut voor Bedrijfsjuristen'/'Institut des Juristes d'Entreprises').⁵⁴

היועצים המשפטיים הפנימיים אינם מוכרים כעורכי דין וכפועל יוצא אין ברשותם רישיון עורך דין.⁵⁴

7. ברזיל

מקצוע עריכת הדין בברזיל מוסדר בחוק מספר 8906 מיום ה-4 ביולי 1994 (להלן: "החוק")⁵⁵. סעיף 8 לחוק⁵⁶ מפרט את הדרישות להסמכה כעורך דין. עם סיום מוצלח של התואר במשפטים מוענק לסטודנטים תואר ראשון במשפטים (Bacharel em Direito)⁵⁷. בוגר תואר ראשון במשפטים **חייב לעבור את בחינת לשכת עורכי הדין הברזילאית** (Ordem dos Advogados do Brasil - OAB)⁵⁸ **כדי להתקבל ללשכת עורכי הדין ולזכות ברישיון עריכת דין.** עם קבלתו של עורך הדין ללשכה הלאומית עליו להירשם ללשכה במחוז בו הוא מתגורר.

8. בריטניה (אנגליה וויילס)

עורכי הדין מתחלקים לשתי קטגוריות עיקריות⁵⁹ הממלאות תפקיד שונה במערכת המשפט. אלו הם הסוליסיטורס (solicitors), מומחים לעניינים משפטיים שאינם מייצגים בבית המשפט; והבריסטרס (barristers), שהם עורכי דין המתמחים בעיקר בהגנה משפטית ובליטיגציה בבית המשפט. החוק המסדיר את מקצוע עריכת הדין באנגליה ובוויילס הוא ה-2007 Legal Services Act⁶⁰. כמפורט להלן, **חובת רישוי חלה הן על סוליסיטורס והן על בריסטרס.** פעילות הסוליסיטורס מוסדרת במסגרת ה-Solicitors Act (משנת 1974). סעיף 1 ל-Solicitors Act⁶¹ קובע⁶¹, בין היתר, שאדם יכול לפעול כסוליסיטור רק אם ברשותו תעודת עיסוק שהונפקה על ידי האגודה⁶² פעילות הבריסטרס מוסדרת

⁵³ היועצים המשפטיים הפנימיים בבלגיה מספקים לחברה ייעוץ משפטי במגוון רחב של נושאים וזאת במטרה לאפשר לחברה לפעול במסגרת החוק ואחריותה המשפטית. להרחבה ראו: אתר [המכון ליועצים משפטיים פנימיים](#). תאריך כניסה: ה-3 ביולי 2023; עוד נוסף כי למרות שהם אינם עורכי דין הם נהנים מחיסיון עורך דין לקוח [חברה] למעט במקרים של חקירה החוסה תחת דיני ההגבלים העסקיים. ראו בעניין זה: [אתר מרכז המחקר של בייקר מקנזי](#) תאריך כניסה: 2 ביולי 2023.

⁵⁴ על פי תשובת נציג הפרלמנט הבלגי לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת (בקשה מספר 5496 שהועברה במסגרת ה-European - Center for Parliamentary Research and Documentation) ב-20 ביוני 2023.

⁵⁵ Law [No. 8906](#) of July 4, 1994 (Statute of the Legal Profession and of the Brazilian Bar Association) (פורטוגזית).

⁵⁶ ראו [סעיף 8 לחוק](#).

⁵⁷ International Bar Association, " [The IBA Global Cross Border Legal Services in Latin America and the Caribbean Report 2019](#) ", pp. 18-22. p. 18.

⁵⁸ להרחבה ראו [אתר לשכת עורכי הדין הברזילאית](#).

⁵⁹ תחום עריכת הדין באנגליה מוסדר ע"י תשעה רגולטורים המסדירים תשעה תחומי עיסוק שונים הכוללים את: הסוליסיטורס (Solicitors), הבריסטרס (Barristers), Chartered Legal Executives (שילוב של סוליסיטור ובריסטר מבחינת סמכויות), עורכי דין לסימני מסחר (Trademark Attorneys), עורכי דין לפטנטים (Patent Attorneys), עורכי דין המתמחים במקרקעין (Licensed Conveyancers), costs lawyers, נוטריונים (Notaries), ועורכי דין המתמחים בצוואות וירושות (Probate Practitioners). להרחבה ראו: אתר [המועצה לשירותים משפטיים באנגליה ובוויילס](#) כניסה: 2 ביולי 2023.

⁶⁰ ראו: [Legal Services Act 2007 \(להלן: "החוק"\)](#).

⁶¹ ראו [סעיף 1 לחוק](#).

⁶² הכוונה בחוק ל-Solicitors Regulation Authority (SRA) - להרחבה ראו אתר [ה-SRA](#) תאריך כניסה: ה-3 ביולי 2023.

על ידי ה- Bar Standards Board שהוא גוף סטטוטורי⁶³. הסדרה זאת נעשית באמצעות ה- BSB Handbook⁶⁴ המרכז את הכללים וההנחיות להסדרת מקצוע הבריסטרס באנגליה ובוויילס. בדומה לסוליסטר, לאחר עמידה בכל תנאי ההסמכה⁶⁵ יוענק לבריסטר רישיון עיסוק (practicing certificate) שאותו עליו לחדש מדי שנה⁶⁶.

9. גאורגיה

החקיקה הראשית המסדירה את מקצוע עריכת הדין בגאורגיה היא חוק עורכי הדין - The Law of Georgia on Advocates מיום ה-20 ביוני 2001 (להלן: "החוק")⁶⁷. ככלל, על מנת לקבל **רישיון עורך דין** בגאורגיה, אדם חייב להחזיק באזרחות גאורגית; להיות בעל תואר אקדמי במשפטים; לעבור את בחינת ההסמכה; לצבור שנת ניסיון כמומחה משפטי או כמתמחה; ולהיות חבר בלשכת עורכי הדין הגאורגית.⁶⁸ הרישיון לעסוק בעריכת דין בגאורגיה הוא לאומי. עורכי הדין נהנים ממונופול מלא על ייצוג בבית המשפט בעניינים פליליים. בעניינים אזרחיים, סעיף 94 לחוק סדר הדין האזרחי (CPC) קובע כי לכל אדם יש זכות לייצג בבית המשפט בערכאה ראשונה.⁶⁹ עם זאת, סעיף 440 של ה-CPC קובע כי הייצוג בערכאת הערעור או לחילופין בבית המשפט העליון ייעשה אך ורק על ידי עורך דין.⁷⁰

10. צרפת

החקיקה הראשית המסדירה את מקצוע עריכת הדין בצרפת היא צו מס' 91-1197 מיום 27 בנובמבר 1991, שכותרתו "ארגון מקצוע עורך הדין" (Decree No. 91-1197 of 27 November 1991 organizing the profession of lawyer)⁷¹. בצרפת, מסלול ההסמכה לעריכת דין דורש תואר שני **ותעודת התאמה למקצוע המשפטי (CAPA - רישיון)**. זה יינתן לאחר השלמת תקופת הכשרה של 18 חודשים באחד משניים עשר מרכזים אזרחיים להכשרה מקצועית של עורכי דין ומעבר בחינת הסמכה.⁷² העוברים בחינת הסמכה יישבעו בפני בית המשפט לערעורים וירשמו בלשכת עורכי הדין.⁷³ רק עורכי דין רשאים, בין השאר, לייצג לקוחות, לטעון בפני סמכויות שיפוט או גופים משמעותיים.⁷⁴ לפי

⁶³ פועל מכוח הסמכות שהוענקה לו בחוק להרחבה ראו [סעיף 12](#) ב-BSB Handbook.

⁶⁴ ראו קוד ההתנהגות של Board Standards Board (BSB) ב- [BSB Handbook](#).

⁶⁵ לתנאי ההסמכה ראו [פרק 4](#) ב-BSB.

⁶⁶ Iba report, [pp. 196](#).

לעניין רישיון העיסוק ראו גם אתר ה- [BAR STANDRADS BOARD](#) כניסה: ה-2 ביולי 2023.

⁶⁷ ראו [חוק עורכי הדין של גאורגיה](#).

⁶⁸ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 31-34. pp. 31 (hereinafter: "IBA Balkan Report").

⁶⁹ [סעיף 94](#) לחוק סדר הדין האזרחי של גאורגיה.

⁷⁰ [סעיף 440](#) לחוק סדר הדין האזרחי של גאורגיה.

⁷¹ בצרפתית: "[Décret n°91-1197 du 27 novembre 1991 organisant la profession d'avocat](#)".

⁷² על פי תשובת נציג הפרלמנט הצרפתי לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת (בקשה מספר 5496 שהועברה במסגרת ה- European - Center for Parliamentary Research and Documentation) ב-20 ביוני 2023.

⁷³ שם.

⁷⁴ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the EU and EFTA Report 2019](#)", pp. 62 - 69. p. 62 (hereinafter: IBA EU report).

החוק הצרפתי, **יועצים משפטיים פנימיים** (juristes d'entreprise)⁷⁵ נחשבים למקצוע נפרד ואינם עורכי דין⁷⁶. לפיכך, הם אינם נהנים ממעמד זהה לעורכי דין חברי הלשכה.⁷⁷

11. רוסיה

החקיקה הראשית המסדירה את מקצוע עריכת הדין ברוסיה היא חוק מספר 63-FZ מיום 31 במאי 2002⁷⁸ (להלן: "החוק"). הוראות נוספות הנוגעות לעורכי הדין ניתן למצוא, למשל, בחוק הפדרלי "על בית המשפט החוקתי של הפדרציה הרוסית" (1994)⁷⁹ ובקוד סדר הדין הפלילי של הפדרציה הרוסית (2001)⁸⁰ כפי שיובאו להלן.

ברוסיה ישנם שני סוגים עיקריים של נותני שירותים משפטיים: עורכי דין המשתייכים ל-Advokatura (להלן: "עורכי הדין") ומשפטנים⁸¹. ה-Advokatura היא גוף סטטוטורי לא ממשלתי⁸². לכל אזור⁸³ קיימת Advokatura מקומית וכולן כפופות ללשכת הפרקליטים הפדרלית המהווה ארגון גג לאומי (RFBA)⁸⁴.

בכדי להיות חבר ב-Advokatura ובכך להפוך לעורך דין מוסמך (advokat) יש לעמוד בתנאים הבאים⁸⁵:

1. להיות בעל השכלה משפטית ממוסד מוכר.⁸⁶
2. התמחות בת שנה (תחת עורך דין מוסמך) או שנתיים של ניסיון מקצועי במקום אחר.⁸⁷

⁷⁵ יועצים משפטיים פנימיים בצרפת מספקים ייעוץ וסיוע משפטי לחברה בה הם עובדים או כל חברה אחרת באותה קבוצת חברות. ראו: [אתר האגודה הצרפתית של היועצים המשפטיים הפנימיים](#), תאריך כניסה: 12 ביולי 2023. הייעוץ והמסמכים המשפטיים מטעמם חייבים להינתן אך ורק לחברה בה הם עובדים או לכל חברה אחרת באותה קבוצה. ראו: [סעיף 58](#) לחוק מספר 71-1130 מיום 31 בדצמבר 1971 (צרפתית).

⁷⁶ DLA PIPER, [Scope of legal professional privilege – France](#), accessed: Jul 3rd 2023.

⁷⁷ עמדה זו מאושרת על ידי בית המשפט האירופי (בית המשפט לצדק של האיחוד האירופי, 14 בספטמבר 2010,

Akzo Nobel Chemicals Ltd and Akros Chemicals Ltd v. European Commission, [Case C-550/07 P](#)).

⁷⁸ Federal [Law No. 63-FZ](#) of 31 May 2002 (as amended on 2 July 2013) "On lawyers' activities and advokatura in the Russian Federation".

⁷⁹ Federal Constitutional Law "[On the Constitutional Court of the Russian Federation](#)" (1994) (רוסית).

⁸⁰ [Criminal Procedural Code of the Russian Federation](#) (2001).

⁸¹ לצורך מסמך זה אומצו המונחים שבהם נעשה שימוש בדוח של ארגון עורכי הדין הבינלאומי, לפיהם החברים ב-Advokatura מכונים "advocates" (עורכי דין) ואותם נותני שירותים משפטיים שאינם חברים ב-Advokatura מכונים "jurists" (משפטנים). ראו:

International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 69-74. pp. 69 (hereinafter: "IBA Balkan Report").

⁸² ראו סעיף [3\(1\) לחוק](#).

"The legal profession is a professional community of lawyers and, as an institution of civil society, is not included in the system of state authorities and local self-government bodies".

⁸³ קיימים 85 אזורים ברוסיה.

⁸⁴ להרחבה ראו: [אתר](#) איגוד עורכי הדין הפדרלי של רוסיה (RFBA).

⁸⁵ International Bar Association, "[The IBA Global Cross Border Legal Services in the Balkan States and CIS Report 2019](#)", pp. 69-74. pp. 69 (hereinafter: "IBA Balkan Report").

⁸⁶ ראו: [סעיף 9\(1\) לחוק](#) (רוסית).

⁸⁷ שם.

3. לעמוד בבחינות ההסמכה (אחת בכתב ואחת בעל פה).⁸⁸

4. להישבע (to take an oath).⁸⁹

לעורכי דין יש זכות בלעדית לייצג לקוחות בתיקים פליליים ולהשתתף בהליכים משפטיים-חקירתיים.⁹⁰ בנוסף, יהיו מקרים בהם תקום חובה למנות עורך דין. כך למשל, בהליך פלילי, קרוב משפחה או אדם אחר עשויים לייצג מישהו בבית המשפט, בהסכמת בית המשפט, רק אם הם נתמכים בהליך על ידי עורכי דין מוסמכים.⁹¹ כעורכי דין הם נהנים באופן בלעדי מחיסיון עורך דין לקוח⁹²; חסינות מפני חיפוש ומעצר במהלך הליכים משפטיים⁹³; ובנוסף הם כפופים לחוקי אתיקה מקצועית ולסנקציות שיושגו במעבר על חוקים אלו.⁹⁴

המשפטנים (jurists) הנותנים שירותים משפטיים ופועלים מחוץ ל-Advokatura נחלקים לשניים: אלה הנמנים על השירות הציבורי ואלה הפועלים בשוק הפרטי. בניגוד לעובדים בשוק הפרטי, **עובדי השירות הציבורי, לכל אורך תקופת העסקתם במגזר הציבורי, אינם רשאים להימנות עם עורכי הדין החברים ב-Advokatura ולהחזיק ברישיון עורך דין (advokaty).** זאת, בשל הוראות בחקיקה האוסרות על עורכי הדין ב-Advokatura לעבוד בשירות הציבורי, למשל, כפרקליטים או כשופטים.⁹⁵

בעוד המשפטנים עובדי השירות הציבורי כפופים לרגולציה ולנורמות החלות עליהם מתוקף תפקידם;⁹⁶ **המשפטנים הפועלים בשוק הפרטי מתנהלים על פי ההוראות הכלליות של הקוד האזרחי הרוסי למתן שירותים והרגולציה שעניינה הגנת הצרכן**⁹⁷. לפי סקירה מפברואר 2022 שפורסמה על ידי ארגון עורכי הדין הבינלאומי (IBA), הם אינם

⁸⁸ סעיף 11(2) לחוק (רוסית).

⁸⁹ סעיף 13 לחוק (רוסית).

⁹⁰ גישה ללקוחות במעצר – טרום משפט (סעיף 53(1)(1) לקוד סדר הדין הפלילי); זכות לבקשת מידע הנדרש לצורך הייצוג המשפטי מגופים ומוסדות שונים; חקירת עדים (סעיף 6(3) לחוק וסעיף 53(1) לקוד סדר הדין הפלילי); גישה לתיק החקירה (סעיף 53(2) לקוד סדר הדין הפלילי); הגשת חוות דעת מומחים (סעיף 195(1) לקוד סדר הדין הפלילי).

⁹¹ ראו סעיף 49(2) לקוד סדר הדין הפלילי.

⁹² ראו סעיף 8 לחוק (רוסית) וראו סעיף 56(3)(2) לקוד סדר הדין הפלילי.

⁹³ ראו עצמאות המקצוע (סעיף 18 לחוק(רוסית)); חיפוש בחצרים ונקיטת פעולות חקירה רק עם צו של בית המשפט (סעיף 8(3) לחוק(רוסית)).

⁹⁴ סעיף 7(4) לחוק (רוסית).

⁹⁵ ראו סעיף 2(1) לחוק לפיו:

"[...] *The lawyer is an independent legal counsel. The lawyer may not enter employment other than in academic and other creative contexts, or to hold public office in the Russian Federation, public office in Subject of the Russian Federations, or central and local government positions* [...]"

ראו גם: סעיף 3 לחוק הפדרלי מיום 17 בינואר 1992 על שירות התביעה של הפדרציה הרוסית לפיו:

"*Prosecutors may not be members of any elective or other bodies set up by state and local self-government bodies*".

ראו גם סעיף 4 לחוק מס' 1-3132 מיום ה-26 ליוני 1992 המסדיר את מעמד השופטים. סעיף זה, המפרט את שלל התפקידים אותם יוכלו למלא השופטים עם פרישתם, מדגיש את המקצועות אותם ממלאים עורכי הדין והנוטריונים כמחוץ לתחום:

"*may not engage in the activities of an advocate or a notary*".

⁹⁶ ראו למשל: חוק מס' 1-3132 מיום ה-26 ליוני 1992 המסדיר את מעמד השופטים; החוק הפדרלי מיום 17 בינואר 1992 על שירות התביעה של הפדרציה הרוסית; בעניין שירות התביעה של הפדרציה הרוסית ראו גם סעיף 129 לחוקה הרוסית.

⁹⁷ IBA Balkan Report, p. 69.

כפופים לתקני קבלה מקצועיים מיוחדים, כללי התנהגות מקצועיים (כללי אתיקה) או הליכים משמעותיים⁹⁸. בנוסף הם אינם נהנים מהזכויות והפריבילגיות החלות על פי חוק על עורכי דין⁹⁹ כגון חיסיון עורך דין - לקוח. **המשפטנים רשאים לייצג בכל ההליכים המשפטיים למעט בהליכים פליליים ובהליכים המתנהלים בבית המשפט החוקתי הרוסי (אם כי ישנם חריגים לכך)**¹⁰⁰. כך למשל יותר למשפטן לייצג בהליכים פליליים ככל שהם מתנהלים בבתי משפט השלום (Magistrates' Courts).¹⁰¹ נציין כי בדוח מ-2015 שפורסם על ידי נציבות המשפטנים הבינ"ל (ICJ) נמתחה ביקורת על היעדר רגולציה ופיקוח נאותים על אותם משפטנים ברוסיה שכאמור, מספקים שירותים משפטיים מחוץ ל-Advokatura¹⁰².

הצעה לרפורמה שכותרתה "הצעה להסדרת תחום הסיוע המשפטי" (Proposal concept of regulation of the market of professional legal aid)¹⁰³ הייתה אמורה להיכנס לתוקף ב-1 בינואר 2023 אך נכון ליום ה-22 במאי 2019 טרם הוחל בשלב הראשוני (תיקוני החקיקה) שהיה אמור להתחיל כבר בשנת 2018. הצעה זו מבקשת להביא לייחוד מקצוע עריכת הדין כך שרק עורכי דין יוכלו לייצג בעניינים משפטיים ולספק שירותים משפטיים בתשלום. יוחרגו, לעניין זה, נותני שירותים משפטיים בחברות מסחריות (in-house lawyers) ונציגים של ארגונים ללא מטרות רווח, המספקים שירותים משפטיים ללא תשלום¹⁰⁴.

⁹⁸ Kalinina, I. (2021, February 2). [Russia - Current state of professional regulation - 2021 update](#). (accessed: June 26th 2023) (hereinafter: Kalinina); Thomson Reuters- Practical Law, [Regulation of the legal profession in the Russian Federation](#), accessed: Jul 3rd 2023.

⁹⁹ International Commission of Jurists, " [Towards a stronger legal profession in the Russian Federation: ICJ mission report 2015](#)" . p. 11 (hereinafter: ICJ Report).

¹⁰⁰ Kalinina.

¹⁰¹ ראו [סעיף 49\(2\)](#) לקוד סדר הדין הפלילי.

¹⁰² ICJ Report, [p. 12](#).

¹⁰³ World IP Review, [Russia jurisdiction report: A turning point for Russian legal services?](#), accessed: July 3rd 2023.

¹⁰⁴ נציין כי בראיון שנערך ב-19 בפברואר 2020 למי שעמד באותה תקופה בראש ה-RFBA, [מר ולדימיר פליגין](#) (Vladimir Nikolayevich Pligin) הצהיר הנ"ל כי החל משנת 2025 יחול ייחוד מקצוע עריכת הדין ברוסיה. להרחבה ראו: Legal Report, [Vladimir Pligin: From 2025, a lawyer monopoly is planned in Russia](#), accessed: July 3rd 2023.